

Egy nyár Monikával

EGY POÉTIKUS FILMRENDEZŐ

Harmadszor szerepel Ingmar Bergman neve a cannesi kitüntettek között. Mióta — három évvel ezelőtt — először megjelent a nemzetközi fesztiválokon, minden filmjével feltűntést és elismerést szerzett magának. Az „Egy mosolygós nyaréjszaka” a legszebb lírai komédia díját nyerte, a „Hetedik pecsét” nyugtalanító, modern filozófiájával hatott, és most „Az élet küszöbén” című legújabb filmje újból a legjobb rendezők közé sorolta az azóta már közismert svéd filmművészt.

Bergman érett, eredeti, másokhoz nem hasonlítható tehetség, akinek filmjei — rövid tízéves pályafutása alatt — már most teljes önálló életművé álltak össze. Sőt, kritikusai ezt a tízéves rendezői pályát is már korszakokra tagolják, keresik művének fő jellemzőjét és a visszatérő mellékszólásokat. Távolság a ma divatos irányzatok mindegyikétől, elkerülve a háború utáni olasz neo-realizmus Európa-szerte hódító hatását, s inkább bizonyos filozófiai és irodalmi ihletettséget mutat. Modern, romantikus hangvétélű, a

pesszimizmus rezignációjától sem mentes költői világ az övé, Rousseau, Proust és az egzisztencialisták voltak talán mindenekelőtt mesterei.

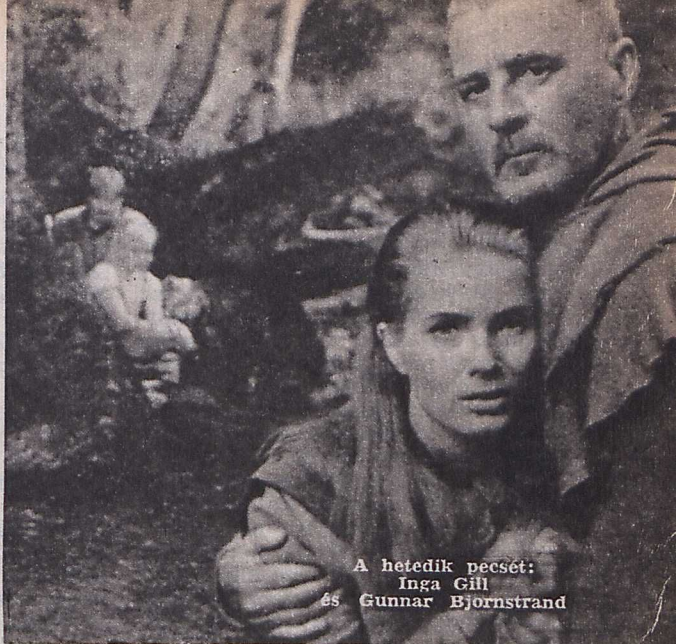
Bergman az életben elsősorban nem a drámát keresi, filmjei többnyire cselekmény-szegények, de telve vannak érzelemgazdagsággal, az érzékenység ideges lüktetésével és melankóliával. Műveinek fő témája az emberi boldogságkeresés fájdalmas és szorongató kálváriája. Kamaszok, hirtelen asszonnyá érlelődő gyereklányok, családott házasok hajszoják gyötrődve, nyugtalanul a szerelmet, az élet ritka, örömteli pillanatait — és ha elérik, oly csalókanak, oly mulékonyan bizonyul minden...

Első filmjei (Válság, Esik eső szerelmünkre, Hajó India felé) „bimbózó lányok” ébredő szerelméről szólnak, az őket körülvevő rideg és értetlen környezetről, mely mindig útjába áll boldogságuknak. Az „Egy nyár Monikával” című filmben például két kamaszember hirtelen fellobbanó szenvedélyéről, időn és té-

ren kívüli idilljéről fest megragadóan szép képet, de eljön az ősz, a fiatalok elhagyják a romantikus búvóhelyet, ahol csak egymásnak éltek és hazatérve nincs, nem lehet többé közük egymáshoz.

Bergman újabb filmjeiben egyre inkább közeledik a „felnöttek” világának gondjaihoz. Most már nem a serdülő fiatalok mohó és türelmetlen boldogságvágyáról beszél, hanem a házasságon belüli boldog megtartásáról, mely mindig kölcsönös engedményeket követel. És ez a tematikai változás műfaji eltolódást is jelent. „A nyári játékok”, a „Várakozó asszonyok” és az „Egy mosolygós nyaréjszaka” lírai komédiáiban a szkepszis, az ironia játékos-sága és gunyorossága sugározza be filmjeit. Ez az ironia szövi át és teszi szokatlanná filmjeinek erotikáját is, soha ilyen szókimondó nyíltsággal, leleplező őszinteséggel és mégis tapintatos ízléssel nem ábrázolták filmen az asszonyok férfi- és szerelemhűségét, mint Bergman e komédiáiban.

Bergman filmjeiben újfajta *mal du siecle* jelenik meg, az unalom és a szorongás furcsa keveréke nyomasztja hőseit és ez ellen Bergman sem tud semmiféle orvosságot, de kérdez és elgondolkodtat, nyugtala-

A hetedik pecsét:
Inga Gill
és Gunnar Bjornstrand

nít — egyszóval mélységesen hat. Hősei is mind nyugtalan keresők, de nem a tevékeny emberek fajtájából valók. A társadalmi, morális ellentétek részletező rajza helyett Bergman inkább az érzelmek zűrzavara érdekli. Az emlékek, a vágyakozás mélyebb rétegeibe szeret alámerülni. „Az élet küszöbén” című filmjével is letűnt idők, elmúlt élmények nyomában jár, és tudja, hogy ezek visszahozása hiábavaló, a régi élmény többé nem melegít. Az élet úgy jelenik meg ezekben az egymással is szinte összefüggő egészektől alkotó filmekben, mint valamiféle mélabús tánc, egyszerre szédült és kábító, a józan külvilággal állandó összeütközést létrehozó.

Erdekes, hogy ez a költői tehetőség, noha magyszerű atmoszférát tud filmjeiben teremteni, filmnyelvét tekintve, milyen egyszerűen szólal meg. Szereti a szép képi hasonlatokat, a nagy, tágas északi egék szürkességét, a víztükrök csillogását, az éjszaka tiszta fényei adják meg filmjei alaptónusát. A nyár is gyakran visszatérő eleme, mint a boldogság szimbolikus, ajándékot hozó világáé. De a hatást sohasem a keresett újszerűséggel éri el, hanem költői nyelvének egyszerű, dísztelen szépségével.

BÍRÓ YVETTE

Az élet küszöbén:
Victor Sjöström
és Ingrid Thulin